

А. А. Непомнящий

**ОЧЕРКИ РАЗВИТИЯ ИСТОРИЧЕСКОГО
КРАЕВЕДЕНИЯ КРЫМА В XIX - НА ЧАЛЕ XX века.**

Симферополь. «Таврида». 1998. — 208 с.

В умовах зростаючого інтересу населення до пізнання історії свого краю, вивчення, узагальнення та практичне використання наукової спадщини істориків і краєзнавців минулого набувають особливої актуальності.

В останнє десятиріччя особливо яскраво спостерігається об'єктивно обґрунтоване посилення інтересу науковців до історико-краєзнавчих досліджень у різних регіонах України. Свідченням цього є ряд захищених у 1990—1998 рр. кандидатських дисертацій, присвячених розвитку історичного краєзнавства на Волині, Правобережній Україні, Закарпатті, Прикарпатті, в Південній Україні, Криму, на Поділлі та Чернігівщині.

В рецензованій монографії кандидата історичних наук, доцента кафедри історії України та допоміжних історичних дисциплін Сімферопольського державного університету А. А. Непомняшого розкрито окремі сторінки вивчення Криму в ХІХ — на початку ХХ ст.

Підкреслюючи значення одного з перших етапів вивчення краю, коли його історія, етнографія, загальний огляд знайшли відображення на сторінках творів численних суспільствознавців, автор у розділі «Мандрівники в Крим в першій третині ХІХ ст.» охарактеризував бібліографію записок мандрівників у Крим в цей період і дав загальну оцінку їх праць.

А. А. Непомнящий вперше у вітчизняній історіографії проаналізував одне з найпопулярніших довідникових видань Новоросії ХІХ ст. — «Новороссийский календарь», розкрив його роль у розвитку історичного краєзнавства краю та в систематизації знань про Крим, навів короткі відомості про авторів найбільш змістовних публікацій, а головне, вперше помістив повну бібліографію статей календаря, які торкалися Тавриди.

Скрупульозна і бібліографічна робота дослідника по виявленню краєзнавчих публікацій у періодичній пресі знайшла відображення в розділі «Історичне краєзнавство Криму на сторінках місцевої періодичної преси». Автор показав весь спектр популярних розробок місцевих дослідників, пов'язаних з історією та етнографією Криму.

В нарисі «Таврійська вчена архівна комісія — центр кримознавчих досліджень (1887—1923 рр.)» проаналізовано діяльність науковців Таврійської губернії в останній третині ХІХ — на початку ХХ ст. У ньому детально розповідається про організацію і діяльність місцевого наукового товариства та його керівника О. Х. Стевена, про видавництво «Известия».

Принципово важливе значення для розкриття загальної картини історії вивчення Криму в ХІХ — на початку ХХ ст. мають опубліковані в книзі А. А. Непомняшого нариси, присвячені краєзнавцям Криму, як місцевим (О. Л. Бертьє-Делагарді, Л. П. Коллі, В. Х. Кондаракі, Ф. Ф. Лашков, А. І. Маркевич, Н. О. Марко), так і представникам інших регіонів, зокрема Москви (Х. І. Кучук-Іоаннесов), С.-Петербурга (О. Ф. Ретовський, О. М. Самойлович, В. Д. Смірнов), Одеси (П. К. Брун).

А. А. Непомнящий подав загальні нариси життя і творчого шляху вчених, охарактеризував їх внесок у вивчення Криму, навів повні списки бібліографій їх праць, присвячених цьому регіону.

У монографії подані також раніше не досліджені аспекти діяльності Російського музею (С.-Петербург) і Кримського гірського клубу по вивченню Криму, що значно розширює наше уявлення про розвиток історичного краєзнавства півострова.

Важливе значення має проведена А. А. Непомнящим робота по збору бібліографії з історичного краєзнавства Криму кінця ХVІІІ - - початку ХХ ст., окремі розділи якої знайшли відображення на сторінках книги.

До наукового обігу введений багатий архівний матеріал, почерпнутий з фондів архівів С.-Петербурга (Архів Російського географічного товариства, Російський державний історичний архів, Архів Академії Наук, Відділ рукописів Російської Національної бібліотеки, Архів Інституту історії матеріальної культури, Архів Інституту російської літератури, Архів Інституту сходознавства, Фонд Російського етнографічного музею) і Києва

(Інститут рукописів Національної бібліотеки України ім. Вернадського, Центральний державний історичний архів України). На основі архівних документів і матеріалів автором висвітлено чимало раніше невідомих сторінок життя і творчості краєзнавців. Зокрема, на основі матеріалів, почерпнутих з державного архіву Одеської області, побудований нарис «Історичне краєзнавство Криму в революційні роки».

В цілому слід зазначити, що автором проведена велика пошукова робота, систематизовано значний пласт документальних даних і літератури, що дало можливість йому підготувати рецензовану монографію, яка стане в пригоді не лише дослідникам-суспільствознавцям, а й усім, хто цікавиться питаннями краєзнавства Криму.

Л.М. ГОРДІЄНКО (Ки)